

## DESPRE JOC ȘI IMPROVIZAȚIE

*Ioan Ardelean*

Profesorul Neva Leona Boyd și cartea ei, *Manualul jocurilor de recreere*, au ghidat-o pe Viola Spolin spre tărâmul jocurilor pentru teatru. Tot Viola Spolin este cea care a influențat prima generație de „improvizatori“ la Second City din Chicago, la începutul anilor 1950. Pe lângă atelierelor de improvizație pentru actori, ea a susținut și atelierelor de improvizație pentru publicul larg. Este autoarea a numeroase texte de improvizație, dar cel mai important text rămâne *Improvizație pentru teatru*. Această carte a fost publicată de editura Universității Northwestern, Evanston, Illinois, în trei ediții: 1963, 1983 și 1999. La scurt timp de la apariția ei, cartea a devenit biblia de teatru „improvizațional“ pentru mulți actori, directori și profesori. Viola Spolin a murit la vârsta de optzeci și opt de ani în Los Angeles, la 22 noiembrie 1994. De atunci, foarte mulți oameni de teatru din America, o consideră autoarea improvizației moderne, dar, în viziunea lui Michael Gellman, autorul cărții *Proces: Călătoria Improvizatorului*, ea este creatoarea unui sistem care a revoluționat felul de predare al actoriei.

A treia ediție a cărții *Improvizație pentru teatru* are în componența ei și jocuri de teatru care nu au făcut parte din edițiile anterioare. Jocuri care au la bază impostarea vocii și vorbirea: Sunet extins, Vocale și Consoane, Sunet în oglindă, Discurs în oglindă, Conversație paralelă, Ortografie, Eco și Construirea unei povești, ca să numesc câteva dintre ele, precum și jocul pe care ea l-a descoperit și practicat încă din 1963, numit Încet/Repede/Normal. Aceste jocuri/exerciții îi ajută pe studenți să pună în relație, expresia corporala și intensitatea vocală în timpul unei tirade, cu ajutorul a ceea ce

Viola Spolin numește darul intuiției sau intuiția minții.

Viola Spolin crede cu tărie că la baza improvizației stă intuiția, care are capacitatea de a reține esența unui fenomen, fără folosirea conștientă a raționamentului. Este un altfel de a înțelege, de a cunoaște decât cel intelectual. Așadar, întreaga sa activitate și-a dedicat-o activării capacității intuitive, pe care ea o numește, zona X. Dacă pentru Lee Strasberg și Actors Studio era foarte importantă memoria și memorarea textului, pentru Viola Spolin cel mai important este să te eliberezi de orice tensiune exterioară și să dai frâu liber inspirației. Să lași muza să zboare. Să capturezi esența non-verbală a jocului în teatru. Cuvintele pot foarte ușor să devină moarte și inutile, spune ea. Dar pentru a ajunge la această libertate de gândire și de mișcare, în spațiu și timp, este nevoie de multă muncă de pregătire. După cum sesizăm din exercițiile create de Viola Spolin, este clar că trebuie să te lași la voia instinctului, să te lași purtat înspre necunoscut, fără țintă, fără vreun scop prestabilit, dar în același timp trebuie să fii foarte pregătit, spontan, să reacționezi la ceea ce urmează. Din sensibilitatea intuitivă vine certitudinea, ne asigură Viola Spolin.

Pentru Viola Spolin, improvizația este călătoria înspre necunoscut, înspre acel moment pentru care nu avem ceva pregătit dinainte, pentru care nu avem o agendă bine stabilită, și acceptarea a ceea ce se va întâmpla. Spune da și mergi mai departe, cum ne va călăuzi, mai târziu, Del Close cu Harold. Jocurile practicate de Viola Spolin ne dezvăluie faptul că actul de creație trebuie să-i transforme pe cei care iau parte la el și nu ceea ce el produce. Trebuie să acționeze, să transforme și să influențeze ceea ce este în sufletul celui care este parte a acestor jocuri de teatru. Joacă-te și sigur vei găsi drumul spre necunoscut, spre intuiție și probabil dincolo de toate acestea, spiritul uman, spune Viola Spolin. Joacă-te, dar nu juca.

Actorii trebuie să redevină copii, să (re)înceapă cum să se joace fără a fi urmăriți de simțul ridicolului. Să fie atât de implicați în jocul lor încât să uite total de reguli. Jocurile-exerciții propuse de Viola Spolin au ca țintă dezinhibarea actorului. Ea și-a dorit să vadă pe scenă oameni, nu doar

niște persoane care stau și vorbesc. Aceste jocuri te ajută să-ți dezvolți creativitatea și spontaneitatea, să fii concentrat la ceea ce ai de făcut, nu la ceea ce ai de spus. Frica este dușmanul actorilor și nu numai. Frica este cea care te blochează atât mental, cât și corporal, dar cu ajutorul jocurilor propuse de Viola Spolin, tu nu mai ai timp să te gândești să-ți fie frică, deoarece trebuie să fii concentrat la regulile jocului. Datorită solicitării la care ești supus, în timpul jocului, reușești să te eliberezi de orice tensiune parazită, să-ți depășești barierele inutile și să te pierzi în meandrele jocului, să fii aici și acum. Nu te mai gândești la ceea ce faci sau dacă ceea ce faci e bine, dacă place sau nu audienței. Se produce o transformare totală atât exterioară, cât și interioară ceea ce îți permite să călătorești spre un „acolo“, unde nu știi ce se va întâmpla în momentul următor. Adică spre a fi liber. Jocurile Violei Spolin te ajută să înveți regulile actoriei și să descoperi să fii actor într-un mod liber, neautoritar sau psihologic.

În cartea Violei Spolin există o anumită pasiune a celei care nu abordează teatrul de la distanță, ci se apropie de el dintr-o vocație asumată, trăită ca mod de viață. Aducându-ne pe tărâmul improvizației, Viola Spolin, ne face să înțelegem că între o improvizație așa cum o știm, cei care o practicăm, și improvizația cu ajutorul jocurilor este o mare diferență. Ea trasează o linie foarte clară între improvizație și teatrul cu ajutorul jocurilor și ne dovedește, prin argumente logice, că ele sunt două forme de teatru foarte diferite, iar teatrul cu ajutorul jocurilor poate fi fundația pe care se construiește improvizația și nu invers. Creativitatea poate exista în multe spectacole de improvizație (Impro), dar asta nu înseamnă că dacă putem metamorfoza obiectele, dacă putem transforma spațiul, după bunul nostru plac și reușim să stărnim râsul publicului foarte repede este și bine. Creativitatea nu este rearanjarea inteligentă a ceea ce cunoaștem, ne avertizează Viola Spolin.

Iată cele trei întrebări la care trebuie să-ți răspunzi atunci când improvizezi: Unde sunt?, Cine sunt? și Unde mă duc? În timpul improvizației trebuie să exiști în spațiu și timp, nu în capul tău. Jocurile-exerciții ne direcționează, pe noi ac-

torii, înspre regăsirea copilului din noi. Copilul căruia nu-i este frică de necunoscut, căruia nu-i este teamă să apuce obiectul pe care-l are în față și să se joace. Iar dacă reușim să facem asta, cu siguranță vom ajunge la esența improvizației, la creativitatea autentică, la casa personală, care este o fântână inepuizabilă a creativității.

Viola Spolin, *Improvizație pentru teatru: manual de tehnici pedagogice și regizorale*, traducere de Mihaela Balab-Bețiu, București, Editura U.N.A.T.C. Press, 2008, 516 p.